

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1327 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdilhamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Sagimbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlakatimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarkhodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadinovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinov Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis sohasida davlat- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxona moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilindorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi	1024
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohiba Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhitovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli transformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field	1217
Sherkulov Shokhrux Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abduxalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlarini	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzдорligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

İQTİSODİYOT EKONOMİKA ESONOMU

Shoey Alim Xalmuratovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

E-mail: alim_shoev@mail.ru

ORCID: 0000-0003-2289-9582

Ключевые слова: цифровизация, инклюзивное образование, лица с ограниченными возможностями, дистанционное обучение, информационно-коммуникационные технологии.

KIRISH

Jahonda globallashtirish jarayonlarining kuchayib borishi ifodasi sifatida mamlakatlar BMTning “Barqaror rivojlanish maqsadlari”dan kelib chiqqan holda, oʻz taraqqiyot yoʻllariga xizmat qiluvchi strategiyalarni ishlab chiqib, ularni hayotga izchil joriy qilmoqdalar. Barqaror rivojlanish maqsadlari taʼlim sohasini rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida eʼtirof etib, uning alohida toʻrtinchi maqsadi sifatida “Har tomonlama va adolatli sifatli taʼlimni taʼminlash hamda barcha uchun umr davomida taʼlim olish imkoniyatlarini ragʻbatlantirish” ajratib koʻrsatiladi.

Mazkur maqsadga erishishda koʻplab yoʻnalishlar qatorida, oliy taʼlim muassasalarida inklyuziv taʼlimni rivojlantirishda ijtimoiy marketing vositalaridan foydalanishga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Ushbu holat taʼlim tizimini inklyuziv yondashuv asosida rivojlantirishning dolzarbligini namoyon etadi.

Oliy taʼlimda inklyuziv taʼlimni rivojlantirishda ijtimoiy marketing vositalaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlar alohida tadqiqot yoʻnalishi sifatida xorijlik olimlar J.E. Carins, C. Cupitt, Z. Debra, S. Friere, M.C. Fokina, R.S. Kaplan, D.P. Norton, S. Marginson, K.V. Makkleyn-Nxlapo, B. Myuller, M. Oliver, J. Reinhardt, R. Russell-Bennett, Salmi ¹ilmiy ishlarida atroflicha tahlil qilingan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Taʼlim muassasalari faoliyatini boshqarishda axborot tizimlarining joriy etilishi, katta ehtimol bilan aytish mumkinki, taʼlim infratuzilmasini raqamli transformatsiyalash borasidagi eng katta yutuqlardan biri sanaladi. Aynan imkoniyati cheklangan shaxslarning umumiy taʼlim muassasalarida tengdoshlari qatori bilim olishida raqamli texnologiyalar muhim omil sifatida eʼtirof etiladi.

Nogironlar huquqlari toʻgʻrisidagi Konvensiyaga (2006–y.) koʻra, “universal dizayn – barcha odamlar uchun moslashtirish yoki maxsus dizaynni talab etmaydigan holda eng yuqori imkoniyat darajasida yarakli qilishga daʼvat etilgan buyumlar, sharoitlar, dastur va xizmatlar dizaynini anglatadi”².

Jamiyatning barcha sohalarida texnika vositalari va axborot texnologiyalarini izlashga eʼtibor qaratish – zamonning muhim vazifalaridan biri ekanligini taʼkidlash lozim. Bu omil inklyuziv taʼlimga qoʻyiladigan yangi talablarni belgilab beradi hamda uni amalga oshirish uchun amaliy yoʻllarni taklif etadi. Bu esa alohida taʼlim ehtiyojlariga ega boʻlgan shaxslar uchun taʼlim berish samaradorligini oshirishda yangi imkoniyatlar yaratadi³.

Oliy taʼlimning davlat taʼlim standartlaridan kelib chiqqan holda, inklyuziv taʼlim sharoitida raqamli texnologiyalardan foydalanish bir qator vazifalarni hal qilishga yordam beradi⁴.

Inklyuziv taʼlimni raqamlashtirishning ijobiy jihatlar – “alohida taʼlim ehtiyojlariga ega boʻlgan shaxslarga jamiyatga muvaffaqiyatli qoʻshilish imkonini beradigan kompetensiyalarga ega boʻlishlari yoʻlida keng imkoniyatlarni taqdim etishda” namoyon boʻladi⁵.

“Vizual, eshitish, nutq, tayanch-harakat tizimidagi nuqsonlar, kognitiv va nevrologik kasalliklarga chalingan talabalar uchun veb-qulaylik muhim ahamiyat kasb etishi, veb-qulaylik hayot va sogʻliqning vaqt va yosh xususiyatlari (singan qoʻl, qarilik), atrof-muhit sharoitlari (shovqinli xona, yorugʻlik), qurilmalarining texnik oʻlchamlari hamda internet oʻtkazuvchanligi cheklanganligi (kichik ekranli mobil qurilmalar, sust internet aloqasi)

1 Armstrong F. Action Research for Inclusive Education, Prentice Hall. 2004.; Carins J.E. & Rundle-Thiele, S. (2013). Eating for the better: A social marketing review (2000-2012). Public Health Nutrition, 1-12; Cupitt C., Costello D., Raciti M. and Eagle, L. (2016). Social Marketing Strategy for Low SES Communities: Position Paper. National Centre for Student Equity in Higher Education, Perth.; Debra Z. Basil, Gonzalo Diaz-Meneses, & Michael D.Basil. (2019). Social Marketing in Action: Cases From Around the World (Vol. 1st ed. 2019). Springer.; Freire C. et. al. The potential of distance education for the inclusion of students in higher education // Determining the Reliability of Online Assessment and Distance Learning. Handbook of Research. Hershey, PA, USA, 2020. P. 379–401.; Фокина М.С. Проблемы и перспективы инклюзивного образования в условиях цифровизации // Студенческий электронный журнал СТРИЖ. 2021. № 2–1 (37). С. 82–84.; R.S.Kaplan and D.P.Norton, The Balanced Scorecard: Measures That Drive Performance. - Harvard Business Review, January-February 1992, 7179.; Marginson S. The worldwide trend to high participation higher education: Dynamics of social stratification in inclusive systems //Higher education. – 2016. – Т. 72. – С. 413-434.; Маккейн-Нхлапо К.В., Сивонен, Л.А., Раджа Д.С., Палуммо С.Акул, Э. 2022. Система включения инвалидов и подотчетности. Вашингтон, округ Колумбия: Группа Всемирного банка. Доступно по адресу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/437451528442789278/Disability-inclusion-and-accountability> framework.; Oliver M. The Politics of Disability. L.: Macmillan, 1990; Oliver M., Barnes C. Disabled People and Social Policy. From Exclusion to Inclusion. L., N.Y.: Longman, 1998.; Muller B., Reinhardt J. Neural Networks. An introduction. — Berlin: Springer*Verlag, 1991. - 266p.; Russell-Bennett R., Drennan, J. & Raciti, M.

2 www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.html

3 Рассказов Ф.Д., Мюллер О.Ю., Ротова Н.А. Кластерный подход в инклюзивном образовании лиц с особыми образовательными потребностями // Инклюзивное образование: теория и практика: сб. материалов Международной науч.-практ. конференции. Орехово-Зуево, 2016. С. 247–253.

4 O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2021-yil 16-iyuldagi 311-sonli buyrug'ining 1-ilovasi bilan tasdiqlangan "Oliy ta'limning davlat standartlari (asosiy qoidalar)"

5 Фокина М.С. Проблемы и перспективы инклюзивного образования в условиях цифровизации // Студенческий электронный журнал СТРИЖ. 2021. № 2–1 (37). С. 82–84.

shaxslar uchun ham foydali hisoblanishini⁶ aniqlagan.

Elektron ta'lim resurslaridan foydalanishda veb-qulaylik masalalari "xorijiy nashrlarda yetarlicha va batafsil muhokama qilingan".

"Veb-qulaylik (ingl. Web-accessibility) – veb-resurslar, veb-texnologiyalar va internet vositalaridan imkoniyati cheklangan shaxslar foydalanishi mumkin bo'lgan tarzda ishlab chiqish tartibini nazarda tutadi"⁸.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy tadqiqotning asosiy maqsadi — nogironligi bo'lgan shaxslarning oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli ijtimoiy integratsiyasiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashdan iboratdir. Ma'lumotlar 2024-yilning yanvar–mart oylarida Sirdaryo viloyatining turli tumanlarida yashovchi fuqarolar o'rtasida o'tkazilgan dala so'rovi orqali yig'ilgan bo'lib, so'rovda jami 100 nafar imkoniyati cheklangan yoshlar ishtirok etgan. Ularning fikr-mulohazalari asosida asosiy muammolar va to'siqlar aniqlanib, chuqur tahlil qilingan. Tadqiqotda ilmiy abstraktsiya, tahlil va sintez, klaster tahlil, statistik tahlil, qiyosiy tahlil, tanlama kuzatish, ijtimoiy so'rovlar o'tkazish va tahlil etish, shuningdek, ekonometrik tahlil kabi kompleks metodlardan foydalanilgan. Ilmiy abstraktsiya va sintez usullari mavzuga oid nazariy yondashuvlarni shakllantirishda, statistik va klaster tahlillar respondentlarning fikrlarini guruhlashda hamda ularning o'zaro bog'liqligini aniqlashda qo'llanilgan. Tanlama kuzatish va ijtimoiy so'rovlar yordamida real holat yuzasidan ishonchli axborotlar yig'ilib, ushbu ma'lumotlar asosida ekonometrik modellash orqali asosiy ta'sirchan omillar aniqlangan. Metodlar uyg'unligi tadqiqot natijalarining ishonchligini ta'minlagan va tahlillarning ilmiy asoslanganligini mustahkamlagan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim muassasalari faoliyatini boshqarishda axborot tizimlarining joriy etilishi, katta ehtimol bilan aytish mumkinki, ta'lim infratuzilmasini raqamli transformatsiyalash borasidagi eng yirik yutuqlardan biri hisoblanadi.

CEDEFOP tomonidan kasbiy ko'nikmalar va kasblar bo'yicha o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli iqtisodiyot bilan hamqadam bo'lish uchun faqat kompyuter savodxonligini oshirishning o'zi kifoya qilmaydi. Xususan, so'rov natijalari shuni ko'rsatadiki, AKT bo'yicha kamida o'rtacha bilimlarni talab qiladigan sohalarida ishlayotgan katta yoshdagi ishchilardan nafaqat maxsus texnik ko'nikmalar, balki kognitiv va ijtimoiy-xulqiy ko'nikmalar majmuasi ham talab etiladi.

Jamiyat va iqtisodiyot rivojlanishining hozirgi bosqichida kasbiy faoliyatni amalga oshirish nuqtai nazaridan mehnat bozori ta'lim tizimi (bitiruvchilar)dan talab qilayotgan zarur bilim va ko'nikmalarning jadal sur'atlarda oshib borishi – mehnat bozoriga chiqayotgan talabgorlarning turli ko'nikma va bilimlarga ega bo'lishini taqozo etadi. Shundan kelib chiqib, jamiyatning barcha sohalarida texnika vositalari va axborot texnologiyalarini izchil joriy etishga e'tibor qaratish zamonning muhim vazifalaridan biri ekanligini ta'kidlash lozim.

Bu omil inklyuziv ta'limga qo'yiladigan yangi talablarni belgilab beradi, shuningdek, uni amalga oshirish yo'llarini ham taklif etadi. Natijada, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan shaxslarga ta'lim berish samaradorligini oshirishda yangi imkoniyatlar yuzaga keladi¹⁰.

Oliy ta'limning davlat ta'lim standartlaridan kelib chiqqan holda, inklyuziv ta'lim sharoitida raqamli texnologiyalardan foydalanish quyidagi vazifalarni hal etishga yordam beradi¹¹:

- axborot muhitidan o'qish va o'rganish vositasi sifatida foydalanish ko'nikmasini shakllantirish;
- axborot muhitida mehnat faoliyati bilan shug'ullanish qobiliyatini rivojlantirish;
- axborotlashgan jamiyatda raqobatbardosh, mustaqil hayot kechirishga tayyor shaxsni tarbiyalash;
- o'z ta'lim traektoriyasini rejalashtirish va amalga oshirish.

6 Burgstahler Sh. Real Connections: Making distance learning accessible to everyone. 2015. URL: http://www.washington.edu/doit/Brochures/Technology/distance_learn.html (date of access: 18.12.2020)

7 Akgul Y. Accessibility evaluation of MOOCs websites of Turkey. Journal of Life Economics. 2018. No. 5. Pp. 23–36. DOI: 10.15637/jlecon.259; Ferati M., Vogel B. Accessibility in web development courses: A case study.

Informatics. 2020. No. 7 (1). P. 8. DOI: 10.3390/informatics7010008; Martin J.L., Amado-Salvatierra H.R., Hilera J.R. MOOCs for all: Evaluating the accessibility of top MOOC platforms. International Journal of Engineering Education. Vol. 32. No. 5-B. Pp. 2374–2383; Ramirez-Vega A., Iniesto F., Rodrigo C. Raising awareness of the accessibility challenges in mathematics MOOCs. TEEM 2017. Proceedings of the 5th International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality, ACM, New York, NY, USA. 2017. Article No. 92. DOI:

10.1145/3144826.3145435

8 <https://www.w3.org/WAI/>

9 <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/9121>

10 Рассказов Ф.Д., Мюллер О.Ю., Ротова Н.А. Кластерный подход в инклюзивном образовании лиц с особыми образовательными потребностями // Инклюзивное образование: теория и практика: сб. материалов Международной науч.-практ. конференции. Орехово-Зуево, 2016. С. 247–253.

11 O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2021-yil 16-iyuldagi 311-sonli buyrug'ining 1-ilovasi bilan tasdiqlangan "Oliy ta'limning davlat standartlari (asosiy qoidalar)"

Inklyuziv ta'limni raqamlashtirishning ijobiy jihatlari – "alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan shaxslarga jamiyatga muvaffaqiyatli qo'shilish imkonini beradigan kompetensiyalarga ega bo'lishi"da namoyon bo'ladi¹². Jumladan:

raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish;
alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabalarda texnologik kompetensiyani shakllantirish (darslarga tayyorgarlik ko'rishda turli xil elektron axborot texnologiyalaridan mustaqil foydalanish qobiliyati);
ijtimoiy aloqalarni shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirish;
kommunikativ kompetensiyani shakllantirish (o'qituvchi bilan o'zaro munosabat, suhbat va munozaralarda faol ishtirok etish, turli xil ma'lumotlarni o'rganish vositalarini o'zlashtirish);
barcha o'quvchi-talabalarining veb-kontentdan foydalanishini tavsiflovchi asosiy tushunchalar sifatida veb-qulaylik va universal dizayn tushunchalaridan foydalanish.

Veb-qulaylik (ingl. Web accessibility) — veb-resurslar, veb-texnologiyalar va Internet vositalarini imkoniyati cheklangan shaxslar ham foydalanishi mumkin bo'lgan tarzda ishlab chiqish tartibini nazarda tutadi¹³. Agar talaba veb-sahifa materiallarini mustaqil ravishda idrok eta olsa, kontentda yo'nalish ol olsa, u bilan o'zaro aloqada bo'lishi va veb-shakllarning interaktiv unsurlari yordamida o'z ma'lumotlarini kiritib, fikr-mulohazalarni ifoda eta olsa, ta'lim veb-kontenti qulay deb hisoblanadi.

Mutaxassislar tadqiqotlarida aniqlanishicha, vizual, eshitish, nutq, tayanch-harakat tizimidagi nuqsonlar, kognitiv va nevrologik kasalliklarga chalingan talabalar uchun veb-qulaylik muhim ahamiyat kasb etadi. Veb-qulaylik, shuningdek, hayot va sog'liqqa oid vaqt va yosh xususiyatlari (masalan, singan qo'l, qarilik), atrof-muhit sharoitlari (shovqinli xona, yoritilish), qurilmalar texnik o'lchamlari hamda Internet uzatish tezligi cheklangan shaxslar (kichik ekranli mobil qurilmalar, sust internet aloqasi) uchun ham foydali hisoblanadi¹⁴. Elektron ta'lim resurslaridan foydalanishdagi veb-qulaylik masalalari xorijiy nashrlarda yetarlicha va batafsil muhokama qilingan¹⁵.

Universal dizayn tushunchasi (Universal Design, UD) — veb-qulaylikka nisbatan ancha kengroq tushuncha hisoblanadi. Nogironlar huquqlari to'g'risidagi Konvensiyaga (2006-yil 13-dekabr) ko'ra, "universal dizayn" — barcha odamlar uchun moslashtirish yoki maxsus dizaynni talab qilmasdan, eng yuqori imkoniyat darajasida foydali bo'lishi uchun mo'ljallangan buyumlar, sharoitlar, dastur va xizmatlar dizaynini anglatadi¹⁶. "Universal dizayn" zarurat bo'lganda, aniq bir nogironlar uchun mo'ljallangan assistiv qurilmalarni istisno etmaydi¹⁷.

Universal dizayn quyidagi yetti tamoyilga asoslanadi:

Foydalanishda tenglik;
Foydalanishda moslashuvchanlik;
Soddalik va intuitiv tushunish;
Ma'lumotni idrok etish imkoniyati;
Xato qilish huquqi;
Katta jismoniy kuch talab qilinmasligi;
Foydalanishda yetarlicha joy va makon mavjudligi.

Afsuski, inklyuziv ta'limda raqamlashtirishni amalga oshirishda quyidagi bir qator muammolar mavjud¹⁸: ularning salohiyatidan kelib chiqqan holda, raqamli virtual muhitda o'quv materialini idrok etishdagi qiyinchiliklar;

talabalarining ta'lim olish jarayonida texnik vositalarning yetishmasligi bilan bog'liq muammolar;
aksariyat amaliy ko'nikmalarni o'zlashtira olmaslik va olingan bilimlarni amaliy faoliyatga integratsiya qilishdagi qiyinchiliklar;

motivatsiya muammosi — alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan ko'plab talabalar yetarli darajada ichki motivatsiyaga ega emaslar;

12 Фокина М.С. Проблемы и перспективы инклюзивного образования в условиях цифровизации // Студенческий электронный журнал СТРИЖ. 2021. № 2–1 (37). С. 82–84.

13 <https://www.w3.org/WAI/>

14 Burgstahler Sh. Real Connections: Making distance learning accessible to everyone. 2015. URL: http://www.washington.edu/doi/Brochures/Technology/distance_learn.html (date of access: 18.12.2020)

15 Akgul Y. Accessibility evaluation of MOOCs websites of Turkey. Journal of Life Economics. 2018. No. 5. Pp. 23–36. DOI: 10.15637/jlecon.259; Ferati M., Vogel B. Accessibility in web development courses: A case study.

Informatics. 2020. No. 7 (1). P. 8. DOI: 10.3390/informatics7010008; Martin J.L., Amado-Salvatierra H.R., Hilera J.R. MOOCs for all: Evaluating the accessibility of top MOOC platforms. International Journal of Engineering Education. Vol. 32. No. 5-B. Pp. 2374–2383; Ramirez-Vega A., Iniesto F., Rodrigo C. Raising awareness of the accessibility challenges in mathematics MOOCs. TEEM 2017. Proceedings of the 5th International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality, ACM, New York, NY, USA. 2017. Article No. 92. DOI:

10.1145/3144826.3145435

16 www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.html

17 www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.html

18 <https://design.ncsu.edu/wp-content/uploads/2022/11/principles-of-universal-design.pdf>

alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabalar ijtimoiy faolligining pasayishi;
alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabalar bilan ishlovchi o'qituvchilarning raqamli savodxonligi va raqamli ko'nikmalarining yetarli emasligi¹⁹.

Yuqorida ko'rib chiqilgan yondashuvlarning samaradorligi alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabalar tomonidan samarali axborot faoliyatiga tayyorlik va qobiliyat, shu jumladan qadriyatlarga bo'lgan munosabat, kasbiy muammolarni hal etishda yangi axborot texnologiyalaridan foydalanishga doir bilim, ko'nikma va tajribalarni amalda qo'llashga yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi.

Inklyuziya sharoitida raqamli ta'lim muhitini o'rganish natijasida, ta'lim jarayonida ishtirok etuvchi barcha tomonlar, shu jumladan alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan shaxslar o'rtasida elektron ta'lim orqali o'zaro hamkorlikni kuchaytirish zarurligi haqida umumiy fikrga kelindi.

Ushbu tahlillardan kelib chiqib, universitet saytini quyidagi imkoniyatlar bilan kengaytirish taklif qilindi: elektron tutor, ovozli darsliklar, raqamli o'quv resurslari, virtual auditoriya va forumlar. Sayt o'quv jarayoniga joriy qilinganda, elektron ta'lim orqali faol hamkorlikka jalb qilingan va o'quv jarayonini tashkil etishda ishtirok etgan alohida ta'lim ehtiyojiga ega talabalarining o'qishga bo'lgan ishtiyoqi oshgani kuzatildi.

O'zbekistonda nogironligi mavjud shaxslarning jamiyatda mustaqil kun kechira olmasligi esa, o'z navbatida ijtimoiy sohada davlatning islohotchilik o'rnini mustahkamlashni talab qiladi. Mustaqil hayotga qadam qo'yish va inklyuziyani milliy manfaatlar hamda ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni hisobga olgan holda, tegishli tavsiyalar asosida amalga oshirish lozim. Bunda nogiron yoshlarning ta'lim olish imkoniyatini ta'minlash yo'lida mavjud to'siqlarni bartaraf etishga alohida e'tibor qaratish zarur. Yuqorida tilga olingan jihatlar yuqori kirish to'siqlarini keltirib chiqaradi va shu bilan bir qatorda, ta'lim xizmatlarini marketing vositalari va usullaridan foydalanishga, tadqiqot olib borish imkoniyatlarining cheklanishiga olib keladi.

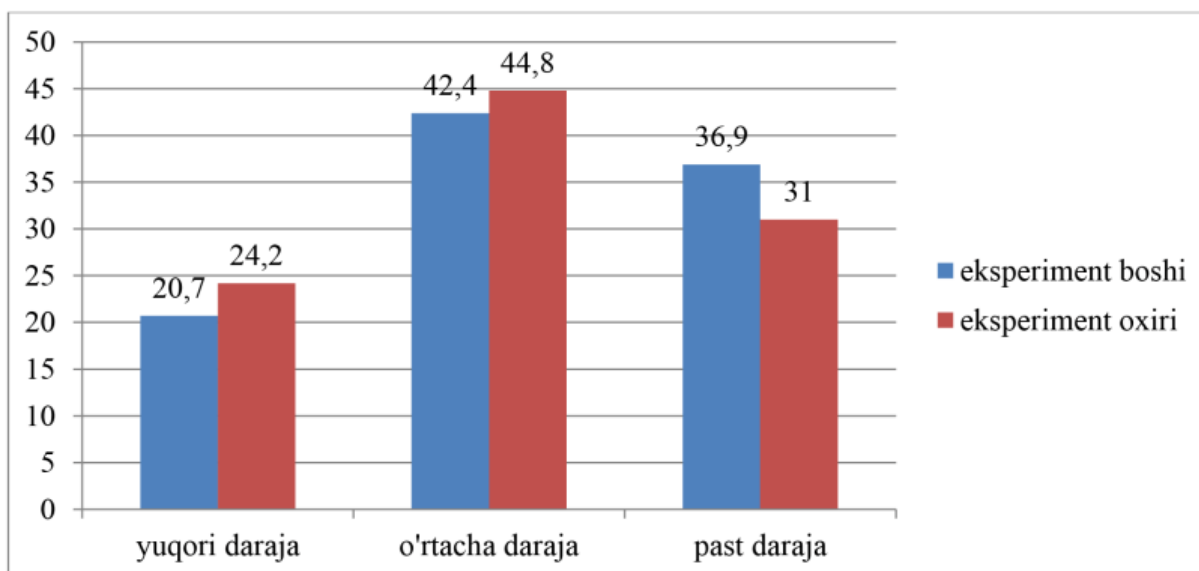
Bunday sharoitda oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlari, jumladan inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish borasida ta'lim klasterini yo'lga qo'yishga asoslangan ta'lim xizmatlarini maqbullashtirish algoritmi tavsiya qilinadi.

Tajriba-sinov natijalari asosida elektron ta'lim orqali alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud talabalarining axborot kompetensiyasi tarkibiy qismlarining shakllanish darajasi dinamikasini tahlil qildik.

Darajalarni baholashda ushbu kompetensiyalarning quyidagi tarkibiy qismlariga mos keladigan mezonlar aniqlandi: motivatsion-qadriyat, kognitiv va faoliyat komponentlari. Har bir mezon uchun shakllanish darajalarini tavsiflovchi mezonlar belgilandi.

Tadqiqotlarimizda tajriba boshida va uning oxirida axborot kompetensiyasini shakllantirish ko'rsatkichlari taqqoslandi.

Nazorat va eksperimental guruhlar bo'yicha aniqlash va baholash bosqichlarining natijalari 1-rasm va 2-rasmlarda ifodalangan.

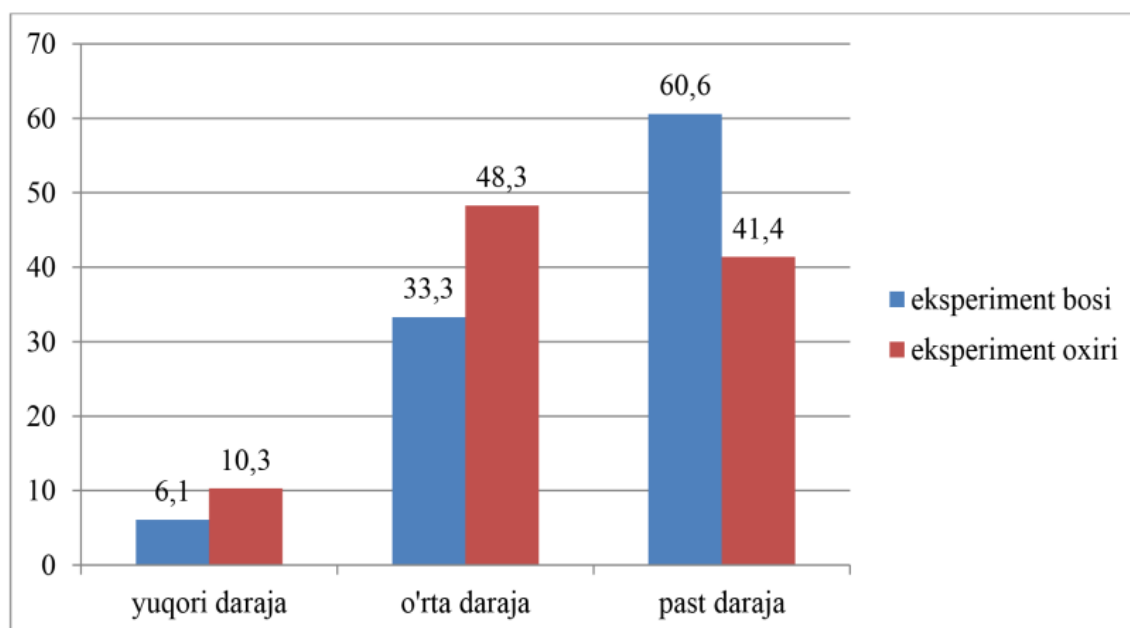
1-rasm. Elektron ta'lim (nazorat guruhi) orqali alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabalar axborot kompetensiyasi komponentlarini shakllantirish darajalari dinamikasi²⁰

19 Шадчин И.В. Инклюзивное профессиональное образование в условиях его цифровизации // Инновационное развитие профессионального образования. 2020. № 4 (28). С. 115–145.

20 Mualliflar tadqiqotlari

Pedagogik shart-sharoitlarning samaradorligi axborot kompetensiyasining shakllanish darajasini tavsiflovchi ko'rsatkichlarning statistik yaxshilanishi bilan o'z tasdig'ini topdi. Olingan eksperimental ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqilgan pedagogik shart-sharoitlar elektron ta'lim orqali alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan talabalar axborot kompetensiyasini samarali shakllantirishga xizmat qiladi.

2-rasm. Elektron ta'lim (eksperimental guruh) yordamida alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud talabalar axborot kompetensiyasi tarkibiy qismlarini shakllantirish darajalari dinamikasi²¹

Elektron ta'lim va masofaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalangan holda, nogiron va imkoniyati cheklangan talabalarni o'qitish jarayonini tashkil etish uchun quyidagi komponentlardan foydalanish mumkin: elektron ta'limni tashkil etish vositalari, ta'lim kontenti, pedagogik o'zaro ta'sir va ta'lim natijalarini baholash.

Mazkur komponentlarning mazmuni inklyuziv oliy ta'limning mavjudligi va sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Hozirgi vaqtda, afsuski, aksariyat oliy ta'lim muassasalari nogironlar va alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud shaxslarni o'qitish uchun onlayn kurslar, jumladan milliy ochiq ta'lim platformasida (HEMIS) joylashtirilgan kurslardan foydalanmaydilar.

Masofaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalangan holda nogiron va alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud talabalar uchun dars berishda, ularning mavjud sog'liq cheklovlariga qarab, ma'lumot olish va uzatishni ta'minlaydigan, ya'ni virtual ta'lim muhitining universal dizayn talablariga javob beruvchi masofaviy o'qitish tizimlari va videokonferensaloqa tizimlaridan foydalanish tavsiya etiladi.

Virtual ta'lim muhitida amalga oshiriladigan ta'lim faoliyatining turlari keng imkoniyatlarni o'z ichiga oladi va quyidagilardan iborat:

turli platforma formatlarida o'tkaziladigan ma'ruzalar (ma'ruza-vebinar, interaktiv teskari aloqali ma'ruza, ma'ruza-forum, ma'ruza-taqdimot va boshqalar);

amaliy va seminar mashg'ulotlari (vebinar, munozara, amaliy topshiriqlar, loyiha ishlari va boshqalar);

yakka tartibdagi va guruhli konsultatsiyalar (elektron pochta, masofaviy ta'lim tizimidagi forumlar, messengerlar);

talabarning mustaqil ishi, jumladan interfaol ta'lim kontentlari, elektron kutubxona tizimlari, onlayn kurslar bilan ishlash;

joriy va oraliq nazoratlar.

Oliy ta'lim muassasalari tomonidan qo'llaniluvchi masofaviy ta'lim tizimlarining qulayligini oshirish uchun, ularga maxsus imkoniyatlarni taqdim qilish maqsadida modullar yoki pluginlarni joylashtirish tavsiya etiladi.

Masalan, Moodle masofaviy o'qitish tizimida Accessibility (maxsus imkoniyatlar) bloki ishlab chiqilgan bo'lsa-da, ammo oliy ta'lim muassasalari tomonidan kamdan-kam hollarda qo'llaniladi. Shu bilan birga, bugungi kunda mahalliy oliy ta'lim muassasalari tomonidan amalda qo'llanilayotgan HEMIS platformasini takomillashtirib borish, uni faqat ro'yxatga olish va qayd qilish funksiyasidan ta'lim berish funksiyasiga o'tkazish zarur.

21 Mualliflar tadqiqotlari.

Masofaviy ta'limni tashkil etish vositalari va foydalaniladigan ta'lim resurslari, jumladan salomatligida turli xil nuqsonlar mavjud bo'lgan talabalar uchun ochiq bo'lgan milliy ochiq ta'lim platformasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, aksariyat oliy ta'lim muassasalari Moodle masofaviy o'qitish tizimidan foydalanadilar.

Oliy ta'lim muassasalari tomonidan webinar va videokonferensiyalar tashkil etishda ko'plab platformalardan foydalaniladi. Bunday platformalar qatoriga Zoom, Microsoft Teams, BigBlueButton keng qo'llaniladi. Shuningdek, Mirapolis, Adobe Connect Pro, Skype, Google Meet, Webinar.ru, Open Meteeng, TrueConf platformalari ham mavjud.

Talabalar tomonidan raqamli xizmatlar va yordamchi texnologiyalardan yetarli darajada foydalanilmasligining asosiy sabablari quyidagilar bo'lishi mumkin:

o'qitishda foydalanilishi mumkin bo'lgan maxsus texnik vositalar va yordamchi axborot texnologiyalarining reabilitatsion imkoniyatlari haqida yetarli darajada xabardor emaslik;

ulardan ta'lim jarayonida foydalana olmaslik;

ularni o'zlashtirish borasida motivatsiyaning pastligi.

Oliy ta'lim muassasalari tomonidan masofaviy o'qitish sharoitida ikki asosiy vazifa hal qilinishi lozim:

Nogiron yoki alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabani ta'lim dasturini o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan shaklda ma'lumotlar bilan ta'minlash;

Nogiron yoki alohida ta'lim ehtiyoji mavjud talabani o'qituvchilar va boshqa talabalar bilan mavjud vositalar orqali o'zaro munosabatlarga jalb qilish.

Ushbu muammolarni maxsus texnik vositalar va assistiv vositalardan foydalanmasdan turib hal qilish juda qiyin hisoblanadi.

Ko'zi ojiz talabalar uchun ko'rishni kuchaytirish vositalari hamda vizual ma'lumotlarni audio va taktil signallarga aylantirish vositalaridan foydalanish tavsiya etiladi. Bunda talabalar o'zlarining tiflo axborot qurilmalaridan ham foydalanishlari mumkin. Buning uchun mazkur qurilmalar ta'lim muassasasida mavjud tiflo kompyuterlar, Brail displeyi va boshqa vositalar bilan mos tushishi zarur bo'ladi.

Eshitish qobiliyati zaif talabalar uchun imo-ishora vositalaridan foydalanish o'quv jarayonini maqbullashtirishning muhim vositasi hisoblanadi. Imo-ishora vositalaridan foydalanish, shuningdek, rivojlanishdagi ikkilamchi nuqsonlarni bartaraf etish yoki kamaytirish, yo'qolgan yoki buzilgan eshitish funksiyasini qoplash imkonini beradi.

Raqamli inklyuziya — bu insonlarning alohida xususiyatlarini qanday hisobga olish va raqamli dunyoda barcha uchun teng imkoniyatlar yaratish bo'yicha muhim qaror qabul qilishdir. Shu sababli, zamonaviy ta'limda inson asosiy qadriyat sifatida tan olinishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda inklyuziv oliy ta'limni rivojlantirishda raqamli texnologiya vositalaridan samarali foydalanish istiqbollarini tadqiq qilish asosida quyidagi xulosa shakllantirildi: oliy ta'limning davlat ta'lim standartlaridan kelib chiqqan holda, inklyuziv ta'lim sharoitida raqamli texnologiyalardan foydalanish axborot muhitidan o'qish va o'rganish vositasi sifatida foydalanish layoqatiga ega bo'lish, axborot muhitida mehnat faoliyatini amalga oshirish qobiliyatini shakllantirish, axborotlashgan jamiyatda raqobatbardosh, mustaqil hayot kechirishga tayyor shaxsni shakllantirish, o'z ta'lim traektoriyasini rejalashtirish va amalga oshirish kabi vazifalarni hal etishga imkon beradi. Inklyuziya sharoitida raqamli ta'lim muhitining holatini tahlil qilish mazkur muhitni rivojlantirish uchun o'quv jarayonining barcha ishtirokchilari, shu jumladan alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud shaxslarning elektron ta'lim orqali o'zaro ta'sirini ta'minlash zarurligini ko'rsatadi. Elektron ta'limda masofaviy o'qitish jarayonining barcha ishtirokchilarining pedagogik o'zaro ta'sirining turli usullari va texnologiyalari orqali sinxron va asinxron rejimda ishlashning kombinatsiyasini, shuningdek, guruhli va yakka tartibdagi ta'lim shakllarini ta'minlash muhim hisoblanadi. Imkoniyati cheklangan yoshlarni mehnat bozori ishtirokchilari tarkibiga kiritish ularning kasbiy reabilitatsiyasi va jamiyatga integratsiyalashuvi samaradorligining asosiy ko'rsatkichi ekanligini ta'kidlab o'tish lozim. Mahalliy bozorda oliy ta'lim muassasasini marketing tamoyillari asosida boshqarish samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarini tashkil etish muhim o'rin egallaydi, bunday yondashuv esa oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish, inklyuziv ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi. Sirdaryo viloyatida istiqomat qiluvchi imkoniyati cheklangan talabalar sonining hududdagi oliy ta'lim muassasalariga o'qishga hujjat topshirishiga ta'sir qiluvchi ko'p omilli ekonometrik model tahlil natijalariga ko'ra, 2027-yilga qadar ularning mahalliy OTMlarga hujjat topshirishi o'sish tendentsiyasiga ega bo'lishi prognoz qilinmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Akgul, Y. (2018). Accessibility Evaluation on MOOC Websites of Tigkeu. *Journal of Life Economics*, No. 5, pp. 23–36. <https://doi.org/10.15637/jlecon.259>
2. Andreasen, A. R. (Ed.). (2006). *Social Marketing in the 21st Century*. Sage.

3. Rastrana, A. N., et al. (2017). *Social Marketing Interventions for Neglected Tropical Diseases (NTDs): A Systematic Review Protocol*.
4. Szablewska, N., & Kubaski, K. (2019). Rights-Based Approach to the Social Good in Social Marketing. *Journal of Business Ethics*, Vol. 155, pp. 871–888.
5. Bruhn, M., & Tilmes, J. (1989). *Social Marketing*. Stuttgart.
6. Vohoppek, A., Samilleri, A. F., Griga, D., Mühlesk, K., Miklavich, K., & Orr, D. (2010). *Evolving Diversity: An Overview of Equitable Access to Higher Education in Europe*. MENON Network.
7. Bautista-Puig, N., et al. (2021). Unveiling the Research Landscape of Sustainable Development Goals and Their Inclusion in Higher Education Institutions and Research Centers: Major Trends in 2000–2017. *Frontiers in Sustainability*, Vol. 2, Article 620743.
8. Muller, B., & Reinhardt, J. (1991). *Neural Networks: An Introduction*. Berlin: Springer-Verlag.
9. Mokronosov, A. G., et al. (2010). *Malakali kadrlar tayyorlashda mintaqaviy iqtisodiyot ehtiyojlarini bashorat qilish* [Forecasting the Needs of the Regional Economy in the Training of Qualified Personnel]. Yekaterinburg: RSVPU.
10. Marginson, S. (2016). The Worldwide Trend to High Participation Higher Education: Dynamics of Social Stratification in Inclusive Systems. *Higher Education*, Vol. 72, pp. 413–434. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0016-x>
11. Mahg, D., Kalogeras, N., & Odekerken-Schröder, G. (2013). A Service Science Approach for Improving Healthy Food Experiences. *Journal of Services Management*, Vol. 24(4), pp. 435–471.
12. Suritt, S., Costello, D., Rasiti, M., & Eagle, L. (2016). *Social Marketing Strategy for Low SES Communities: Position Paper*. National Centre for Student Equity in Higher Education, Perth.
13. Carins, J. E., & Rundle-Thiele, S. (2013). Eating for the Better: A Social Marketing Review (2000–2012). *Public Health Nutrition*, pp. 1–12.
14. Chandy, K. T., et al. (1965). Proposals for Family Planning Promotion: A Marketing Plan. *Studies in Family Planning*, Vol. 1(6), pp. 7–12.
15. Lazzari, M. (2016). Digital Storytelling for Inclusive Education: An Experience in Initial Teacher Training. In *Proceedings of the 10th International Conference on e-Learning*, Funchal, Portugal, July 1–2, pp. 199–203.
16. Basil, D. Z., Diaz-Meneses, G., & Basil, M. D. (2019). *Social Marketing in Action: Cases from Around the World* (1st ed.). Springer.
17. Freire, S., et al. (2020). The Potential of Distance Education for the Inclusion of Students in Higher Education. In *Determining the Reliability of Online Assessment and Distance Learning*, Handbook of Research, Negsheu, RA, USA, pp. 379–401.
18. French, J., & Blair-Stevens, S. (2006). *Social Marketing National Benchmark Criteria*. UK: National Social Marketing Centre.
19. French, J. (2017). The Importance of Segmentation in Social Marketing Strategy. In *Segmentation in Social Marketing: Process, Methods and Application*, pp. 25–40.
20. Russell-Bennett, R., Drennan, J., & Raciti, M. (2016). *Social Marketing Strategy for Widening Tertiary Education Participation in Low SES Communities: Field Research*. Brisbane: Queensland University of Technology.
21. Salmi, J. (2018). *All Around the World – Higher Education Equity Policies Across the Globe*. The Lumina Foundation.
22. Salmi, J. (2017). *The Tertiary Education Imperative: Knowledge, Skills and Values for Development*. Springer.
23. Schalock, R. L., Gardner, J. F., & Bradley, V. J. (2007). *Quality of Life for People with Intellectual and Other Developmental Disabilities: Applications Across Individuals, Organizations, Communities, and Systems*. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
24. Opoku, M. P. (2020). Paper Commissioned for the 2020 Global Education Monitoring Report: *Inclusion and Education – Parental Attitudes Towards Inclusive Education*.
25. Tarr, A., & Sroswood, F. (2013). From the 4Rs to SOM-SM: Reconfiguring the Social Marketing Mix. *Journal of Social Marketing*, Vol. 3(3), pp. 206–222.
26. Truong, V. D., Pham, Q., & Saunders, S. (2020). Stakeholder Involvement in Social Marketing Anti-Smoking Interventions. In *Stakeholder Involvement in Social Marketing*, Routledge, pp. 39–54.
27. Russell-Bennett, R., Drennan, J., & Raciti, M. (2016). *Social Marketing Strategy for Widening Tertiary Education Participation in Low SES Communities: Field Research*.
28. Herbaut, E., & Geven, K. (2020). What Works to Reduce Inequalities in Higher Education? A Systematic Review of the (Quasi-)Experimental Literature on Outreach and Financial Aid. *Research in Social Stratification and Mobility*, Vol. 65, Article 100442.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
